

ВПЛИВ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КРАЇНИ

Постановка проблеми. Домогосподарство, як один з потенційних інвесторів фінансового сектору, вступаючи в економічні відносини на ринку фінансових послуг, інвестуючи заощадження припускаються помилок. Незважаючи на два десятиліття розвитку в Україні ринкової економіки, рівень практичної фінансової грамотності населення залишається надзвичайно низьким.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне дослідження фінансової грамотності домашніх господарств знайшли відображення в публікаціях українських науковців і практиків О. Мозгового, Н. Шелудько, Л. Стаховича та ін.

Мета. Розглянути вплив рівня фінансової грамотності населення України на інвестиційний потенціал країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. В посткризовий період в країні українці продовжують не звертати увагу на гостру необхідність в підвищенні рівня знань щодо економічної ситуації в світі і продовжують ігнорувати необхідність в зміні відношення до грошового розподілу доходів і витрат сімейних бюджетів. Сьогодні одиниці домогосподарства складають щомісячні бюджети сім'ї і продовжують безграмотне витрачання заощадження на споживчі потреби. При цьому фінансова грамотність розглядається не як формальні економічні знання, а саме про вміння широких верств населення робити вірні рішення, щодо користування банківським кредитом, готівковою валютою, депозитами, організування домашніх заощадження, управління сімейним бюджетом. Рівень фінансової грамотності досить залишається нерівномірний – соціологи фіксують сильний розрив між нечисленною «адаптованою групою» і «середняками» та «фінансово безграмотними», яких більшість.

Фінансова грамотність населення – це національний потенціал, який не просто впливає на рівень добробуту суспільства, а є важливою передумовою забезпечення від багатьох економічних і політичних ризиків.

Важливим питанням, пов'язаним із трансформацією заощаджень домогосподарств в інвестиції, є підвищення рівня інвестиційної грамотності та освіченості приватних інвесторів, через послуги фінансових консультантів. Що стосується відношення українців щодо вибору об'єкта вкладання частини заощаджень, то на сьогодні джерелом інформації при виборі фінансових установ 11% не можуть дати відповідь, 1% - власний досвід, 4% - порада роботодавця, лише 9% - рекомендації незалежним консультантом (брокером), 10% - використовують Інтернет ресурси, 14%- за рекламою, 14% - за аналітичними ресурсами, що публікуються.

Рівень фінансової грамотності населення за регіонами України, наведений в табл.1, є дуже низький.

Таблиця 1

Фінансова грамотність населення України.

Регіони	Задовільно	Добре	Відмінно
Схід	38	15	3
Захід	42	22	8
Південь	30	18	3
Центр	51	19	2
Північ	56	21	4
Вся Україна	41	18	4

Дослідження фінансової грамотності населення України проводило Агентство США з міжнародного розвитку «Розвиток фінансового сектору» (USAID, FINREP) з метою розробки в Україні загальнонаціональної програми фінансової освіти та захисту прав споживачів фінансових послуг. Проведено дослідження довело, що рівень довіри до фінансового сектору України є дуже низьким. Населення користується дуже обмеженим переліком фінансових послуг, серед яких чільне місце належить комунальним платежам, пластиковим карткам та користуванню банкоматом. Близько 13% українців роблять заощадження, 14% не мають довіри до фінансових установ. Близько 7% домогосподарств мають поліс страхування життя, а 21% говорять, що не купують страховий поліс, тому що не вірять, що страхова компанія виплатить кошти спадкоємцям в разі їх смерті. Одна з причин недовіри домашніх господарств до інститутів фінансового ринку України є те що вони не впевнені в тому що при конфліктній ситуації з фінансовою установою вирішення спору буде на користь громадянина, а не установи. При цьому більшість українців не знають до кого звертатися по інформацію чи допомогу у випадку суперечок із фінансовими організаціями. 31% населення вважають вірним звернення до судових органів, 24% - до уповноваженого у справах захисту прав людини, 22% не змогли надати відповідь, а 31% - до державного регулятора (по 11% - до Національного банку України та Держспоживстандарту, ще 8% - до Держфінпослуг). Близько 56% домогосподарств оцінюють фінансовий стан своєї родини як задовільний, а 32% - як поганий або дуже поганий. У цьому випадку «задовільний» означає дохід, якого досить, щоб придбати продукти харчування, одяг та товари тривалого користування, хоча на останні інколи коштів не стає. Більшість населення не живе в борг 77% стверджують, що взагалі не мають боргів (а 19% визнали наявність заборгованості). Більшість з тих, хто взяв кредит, кажуть, що на платежі по кредиту витрачають від 20% до 30% свого доходу.

Домогосподарства мало цікавляться новинами з фінансового сектору. Трьома «фінансовими» питаннями, які відслідковує більшість населення України, є динаміка індексу інфляції (20%), зміни у рівні пенсійного забезпечення (10%) та зміни цін на ринку нерухомості (10%). Натомість понад 43% респондентів заявили, що зовсім не слідкують за фінансовими новинами. Трьома найчастіше згадуваними інформаційними джерелами є газети, журнали і телебачення (67%), знайомі (19%) та спеціалізовані сайти (17%). Однак коли йдеться про вибір, на якій компанії зупинити вибір для придбання фінансової послуги, кожен другий респондент звертається до порад своїх родичів або знайомих. Це при потенційному інвестуванні грошових коштів на руках у населення що проживають на території України в розмірі 145 млрд. дол. США, а 5-7 млн. громадян на заробітках за кордоном отримують 20 млрд. дол., котрі не інвестуються в реальний сектор економіки, через незнання можливості їх збільшення за допомогою інструментів фінансового ринку.

З проблемою підвищення фінансової грамотності населення тісно пов'язане питання формування інституту фінансового (інвестиційного) консультанта. На Заході розібратися у власних фінансових справах людині допомагають спеціально підготовлені фінансові аналітики (консультанти), які надають кваліфіковані поради стосовно ефективного управління особистими фінансами громадян. В Україні, на жаль, спеціальні фінансові служби, які б консультували домогосподарство з питань ефективного ведення їхніх фінансових справ, в сучасних умовах не набули належного розвитку. Запровадження інституту фінансового (інвестиційного) консультанта має супроводжуватися обов'язковою вимогою щодо ліцензування такої діяльності з метою надання цими особами якісних, кваліфікованих послуг своїм клієнтам. Прикладом гострої необхідності в кваліфікованих кадрах може бути пенсійна реформа в Україні. В період проведення пенсійної реформи в Польщі було підготовлено понад 450 тис. фінансових консультантів, які забезпечили її позитивний результат в стислі терміни. Для проведення пенсійної реформи в Україні необхідно близько 500 тис. висококласних фінансових консультантів, здатних донести до суспільства суть пенсійного страхування. Зараз на вітчизняному ринку

пенсійного страхування працює понад 25 тис. фінансових консультантів, які пройшли підготовку та підвищення кваліфікації за методиками кращих бізнес-шкіл і провідних страховиків Австрії, Німеччини, США, Нідерландів, Польщі, Швеції, Ізраїлю, Словенії та Росії і ін.

В умовах відсутності традиційних груп внутрішніх інвесторів, низької довіри до інститутів та інструментів фондового ринку недостатній рівень фінансової грамотності домогосподарств є закономірністю. З проблемою фінансової неграмотності стикаються і країни, національні фінансові ринки яких мають багатовіковий досвід розвитку. Механізм зародження і розгортання іпотечної кризи в США засвідчив, що в сучасному світі повторюються і відтворюються ті ж самі помилки, що були характерні для інвестиційної поведінки населення десятиліття тому.

Висновки та перспективи подальших наукових розробок в даному напрямі. За умов постійної зміни кон'юнктури ринку приватному інвестору, котрий не володіє потрібною інформацією (адже вона, як правило, недоступна для пересічного громадянина), дуже важко уникнути втрат. Відтак, проведення інформаційно-освітньої роботи серед населення стосовно роз'яснення переваг та ймовірних ризиків при використанні тих чи інших фінансових інструментів є особливо актуальним в сучасних умовах. З цією метою доцільним бачиться створення спеціалізованого інформаційного ресурсу для нефахових інвесторів в Інтернеті; відкриття короткострокових курсів для населення з активним залученням професійних учасників ринку до фінансування таких освітніх проєктів при одночасному збереженні жорсткого державного контролю за об'єктивністю та незалежністю підготовлюваних програм, здійснюваних оцінок та рекомендацій; створення відповідної соціальної реклами; викладання основ особистих фінансів у шкільних освітніх програмах та у вищих закладах тощо. В майбутньому, проблема фінансової грамотності населення потребує обов'язкового подальшого наукового аналізу, з визначенням ресурсів створення державних програм та проєктів, можливо, за участю приватних фінансових установ та міжнародних організацій.

Анотація

Наведено інформацію щодо рівня фінансової грамотності домогосподарств за регіонами України. Досліджено проблему відсутності фінансової грамотності більшості населення країни. Обґрунтовано необхідність в підготовці фінансових консультантів для надання кваліфікованої поради стосовно ефективного управління особистими фінансами домогосподарств.

Ключові слова: Фінансова грамотність, сімейний бюджет, фінансові інститути.

Аннотация

Приведена информация относительно уровня финансовой грамотности домохозяйств по регионам Украины. Исследовано проблему отсутствия финансовой грамотности большинства населения страны. Обосновано необходимость подготовки финансовых консультантов для предоставления квалифицированной рекомендации относительно эффективного управления личными финансами домохозяйств.

Ключевые слова: финансовая грамотность, семейный бюджет, финансовые институты.

Summary

The information concerning level of financial literacy of households on regions of Ukraine is resulted. It is investigated a problem of absence of financial literacy of the majority of the population of the country. Soundly necessity of preparation of financial advisers for granting of the qualified recommendation concerning efficient control the personal finance of households.

Key words: financial literacy, family budget, financial institutions.

Список використаної літератури:

1. Всеукраинская общественная организация “Конгресс независимых финансовых советников Украины”. – Режим доступа : <http://www.cifau.siteedit.ru/home>
2. Стахович Л. В. Повышение уровня финансовой грамотности – накопление в обществе человеческого капитала / Л. В. Стахович, Л. Ю. Рыжановская // Экономика мегаполисов и регионов. – 2010. – № 3 (33). – С. 12-21.
3. Стратегія розвитку фінансового сектора України до 2015 року – Режим доступа: <http://ndei.me.gov.ua/downloads/strategy.pdf>
4. Что такое финансовая грамотность? – Режим доступа: <http://trn.work.ua/news/991/>
5. Фінансова грамотність населення України залишає бажати кращого ? – Режим доступа : <http://politiko.ua/blogpost48531>